

קשה ליעקב מכל הצרות שעברו עליו. ומנין לנו שמשום יעקב זה היה? שכתוב (שם מח) מתה עלי רחל, עלי ודאי, על שאחרתי נדרי.

רבי יוסי אמר, כתוב (משלי כז) קללת חנם לא תבא, ובארוהו לו ברא"ו. שאם קללת צדיק היא, אפלו שלא התפונ ביה, פיון שיצאה מפיו נטל אותה אותו יצר הרע וקטרג ביה בשעת הסכנה.

יעקב אמר (בראשית לא) עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה. ואף על גב שהיה לא היה יודע, נטל אותו דבר אותו שטן שנמצא תמיד אצל בני אדם. ועל זה שנינו, לעולם לא יפתח אדם פיו לשטן, משום שנוטל אותו הדבור ומקטרג בו למעלה ולמטה, כל שכן מלה של חכם או מלה של צדיק, ועל שני אלה נענשה רחל.

ויהי בצאת נפשה פי מתה. אמר רבי אבא, וכי פיון שאמר ויהי בצאת נפשה לא ידענו פי מתה? אלא צריך משום שלא חזרה לגופה יותר, ומתה רחל מיתת הגוף, משום שיש בני אדם שנשמתם יוצאת וחוזרת למקומה, כמו שנאמר (שמואל א-ל) ותשב רוחו אליו, (בראשית מב) ויצא לבם, (שיר ה) נפשי יצאה בדברו, (מלכים א יז) לא נותרה בו נשמה. אבל זו יצאה נשמתה ולא חזרה למקומה ומתה רחל. ותקרא שמו בן אוני, הקשיות של הדין שנגזר עליה. ויעקב החזיר אותו וקשר אותו לימין, משום שאת המערב צריך לקשרו לימין. ואף על גב שהוא בן אוני, צד של הדין הקשה - בן ימין הוא, שהרי בימין התקשרה, ונקברה בדרך כמו

נדרא דלא שלים, ודא קשיא ליה ליעקב מכל עקו דעברו עליה. ומנלן דבגיניה דיעקב הוה, דכתיב, (בראשית מח) מתה עלי רחל. עלי ודאי, על דאחרית נדרי.

רבי יוסי אמר, פתיב, (משלי כז) קללת חנם לא תבא. ואוקמוה לו בוי"ו, דאי קללת צדיקא היא, אפילו דלא אתפונ ביה, פיון דנפקא מפומיה נטל לה ההוא יצר הרע וקטרג ביה בשעתא דסכנה.

יעקב אמר, (בראשית לא) עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה. ואף על גב דאיהו לא הוה ידע, נטיל לה לההיא מלה ההוא שטן דאשתפח גפייהו תדיר בבני נשא. ועל דא תנינן, לעולם לא יפתח בר נש פומיה לשטנא, בגין דנטיל ההיא מלה וקטרג ביה לעילא ותתא. כל שפן מלה דחכם או מלה דצדיקא, ועל תרין אלין אתענשת רחל:

ויהי בצאת נפשה פי מתה. אמר רבי אבא וכי פיון דאמר ויהי בצאת נפשה לא ידענא כי מתה. אלא אצטריך בגין דלא אהדרת לגופא יתיר, ומיתת רחל מיתת גופא, בגין דאית בני נשא דנפקי נשמתיהו ואהדרן לאתרייהו ופמה דאת אמר, (שמואל א ל) ותשב נפשו (לפנינו בקרא רוחו. ובדפוס ירושלים איתא גם כוזה"ק ותשב רוחו אליו) אליו, (בראשית מב) ויצא לבם, (שיר השירים ה) נפשי יצאה בדברו. (מלכים א יז) לא נותרה בו נשמה. אבל האי נפקת נשמתה ולא אתהדרת לאתרה ומיתת רחל.

ותקרא שמו בן אוני. דקשיו דדינא דאתגזר עליה. ויעקב אהדר ליה וקשר ליה לימינא, בגין דמערב אצטריך לקשרא ליה לימינא, ואף על גב דאיהו בן אוני סטרא דדינא קשיא, בן ימין איהו, דהא בימינא

שנתבאר, הרי התגלטה מיתתה וקבורתה, אבל לא התגלטה מיתתה וקבורתה, ואף על גב שארבע האמהות הללו סוד יש להם, ובארוהו.

ויצב יעקב מצבה על קבורתה. אמר רבי יוסי, מה הטעם? משום שלא התכסה מקומה עד היום שעתידי הקדוש ברוך הוא להחיות מתים, כמו שנאמר עד היום, עד אותו יום ממש.

רבי יהודה אמר, עד יום שפתחור שכינה מגלות ישראל באותו מקום, כמו שנאמר (ירמיה לא) ויש תקוה לאחרייתך נאם ה' ושבו בנים לגבולם. וזו שבועה שנשבע לה הקדוש ברוך הוא, ועתידים ישראל כשישבו מהגלות לעמד על אותה קבורת רחל ולבכות שם, כמו שהיא בכתה על גלות ישראל, ועל זה פתוב (ש) בבכי יבאו ובתחנונים אובילים וגו', וכתוב (ש) כי יש שכר לפעלתך. ובאותה שעה עתידה רחל, שהיא בדרך, לשמח בישראל ועם השכינה, ובארוהו החברים.

ויהי בשפן ישראל בארץ ההיא וילך ראובן וישכב את בלהה פלגש אביו וישמע ישראל ויהיו בני יעקב שנים עשר. רבי אלעזר אמר, ויהי בשפן ישראל בארץ ההיא, שהרי לאה ורחל מתו, ונטלה הבית מי שנטלה.

וכי יצלה על דעתך שראובן הלך ושכב עם בלהה? אלא בכל זמן של לאה ורחל, שכינה שרתה עליהן, ועכשו שמתו, שכינה לא נפרדה מהבית, ושורה בבית במשפן של בלהה. ואף על גב ששכינה רצתה לטל הבית פראוי, אלמלא יעקב לא נמצא בזווג זכר ונקבה, לא שורה שכינה בגלוי

אתקשרת. ואתקברת בארץא כמה דאתמר. האי אתגליא מיתתה וקבורתה, אבל לאה לא אתגליא מיתתה וקבורתה. ואף על גב דהני ארבע אמהן רזא אית לון והא אוקמוה:

ויצב יעקב מצבה על קבורתה, אמר רבי יוסי, מאי טעמא. בגין דלא אתפסיא אתרה עד יומא דזמין קדשא בריה הוא לאחייא מתייא. כמה דאתמר עד היום, עד ההוא יומא ממש.

רבי יהודה אמר, עד יומא דתהדר שכינתא בגלותהון דישראל בההוא אתר, כמה דאת אמר, (ירמיה לא) ויש תקוה לאחרייתך נאם יי ושבו בנים לגבולם. ודא אומא דאומי לה קדשא בריה הוא. וזמין ישראל פד יתובון מן גלותא, לקיימא על ההיא קבורה דרחל ולמבפי תמן. כמה דאיהי בכאת על גלותהון דישראל. ועל דא כתיב, (ירמיה לא) בבכי יבאו ובתחנונים אובילים וגו'. וכתוב,

(ירמיה לא) כי יש שכר לפעולתך. ובההיא (ד) קעה ע"ב) שעפתא זמינת רחל דאיהי בארץא למחדי בהו בישראל ועם שכינתא ואוקמוה חברייא:

ויהי בשפן ישראל בארץ ההיא וילך ראובן וישכב את בלהה פלגש אביו וישמע ישראל ויהיו בני יעקב שנים עשר. רבי אלעזר אמר, ויהי בשפן ישראל בארץ ההיא, דהא לאה ורחל מתו, ונטלא ביתא מאן דנטיל.

וכי סלקא דעתך דראובן אזיל ושכיב בהדה דבלהה. אלא, כל יומא דלאה ורחל שכינתא שרייא עליהו. והשתא דמיתו, שכינתא לא אתפרשת מן ביתא, ושריא בביתא במשפנא דבלהה.